

Το 3ο Μνημόνιο, η κοινωνική πλειοψηφία και ο ΣΥΡΙΖΑ

του Γιάννη Μηλιού

1. Το πολιτικό κενό

Η συμφωνία της 12ης-13ης Ιουλίου 2015 αφήνει πολιτικά μετέωρο ένα μεγάλο τμήμα από το 61,3% του ελληνικού λαού που ψήφισε Όχι στο δημοψήφισμα της 5ης Ιουλίου και το οποίο είχε εναποθέσει στον ΣΥΡΙΖΑ τις ελπίδες του για μια διαφορετική κοινωνική, οικονομική και πολιτική πραγματικότητα. Μια πραγματικότητα, που με κέντρο την κυβερνητική πολιτική θα διασφάλιζε ζωτικά συμφέροντα και ανάγκες της κοινωνικής πλειοψηφίας (των εργαζομένων, συνταξιούχων, επαγγελματιών, μικροεπιχειρηματιών, νέων), βάζοντας τέλος στη λιτότητα.

Είναι σαφές ότι τα συμφέροντα των εργαζομένων και της κοινωνικής πλειοψηφίας δεν μπορούν πλέον να εκπροσωπούνται από την κυβέρνηση, εφόσον αυτή θα υλοποιεί το 3ο Μνημόνιο, δηλαδή ένα πρόγραμμα οικονομικών και κοινωνικών μετασχηματισμών ενταγμένο απόλυτα στο ασφυκτικό πλαίσιο «συνέχειας» της νεοφιλελεύθερης-μνημονιακής πολιτικής του ελληνικού κράτους. Μιας πολιτικής και ενός κράτους που επί πέντε χρόνια θεσμοθετεί περικόπτοντας τα εισοδήματα της κοινωνικής πλειοψηφίας, διαλύοντας τους θεσμούς κοινωνικής προστασίας, ιδιωτικοποιώντας τα δημόσια αγαθά. Με δυο λόγια αφαιρώντας πλούτο, εισόδημα και ισχύ από την πλειοψηφία της κοινωνίας και μεταφέροντάς τα στα χέρια της ολιγαρχίας.

Η εξέλιξη αυτή είναι αναπόφευκτο να δημιουργήσει μια βαθιά κρίση στον ίδιο τον ΣΥΡΙΖΑ, που από την ίδρυσή του παλεύει για αυξήσεις μισθών και συντάξεων, για διεύρυνση της κοινωνικής προστασίας και του κοινωνικού κράτους, για υπεράσπιση των δημόσιων αγαθών. Που επομένως «ταυτοτικά» αντιστρατεύεται τη λιτότητα, τον εργοδοτικό δεσποτισμό, τη συρρίκνωση δικαιωμάτων, την ανάπτυξη για τους λίγους, τη θεοποίηση του κέρδους και του «ιδιωτικού». Που «ταυτοτικά» αντιστρατεύεται όλα αυτά που συνιστούν (και) το Μνημόνιο 3.

Μπορεί λοιπόν ο ΣΥΡΙΖΑ, μετά τη συμφωνία της 12ης Ιουλίου, να μείνει ενωμένος; Όσο κι αν αυτό παραμένει το ζητούμενο, είναι εντούτοις δύσκολο να προβλεφθεί. Διότι αυτή τη στιγμή ο ΣΥΡΙΖΑ διασχίζεται από μια δισεπίλυτη αντίφαση: α) Αφενός να μείνει προσηλωμένος στο Πρόγραμμά του και να μην

αποδεχθεί το 3ο Μνημόνιο, ώστε να μη μεταλλαχθεί σε νεοφιλελεύθερο κόμμα της Κεντροαριστεράς. β) Αφετέρου να μην έρθει σε ρήξη με την κυβέρνηση (που θα υλοποιεί το Μνημόνιο).

Ο διχασμός της Κοινοβουλευτικής Ομάδας του ΣΥΡΙΖΑ στις πρόσφατες ψηφοφορίες για την αποδοχή της Συμφωνίας αποτελεί έκφραση αυτής ακριβώς της δισεπίλυτης αντίφασης. Αυτή η αντίφαση θα καθορίσει και τις εσωκομματικές διαδικασίες που ανοίγουν στον ΣΥΡΙΖΑ από την Πέμπτη 30 Ιουλίου, που συνέρχεται στην Αθήνα η Κεντρική Επιτροπή.

2. «Δεν υπήρχε άλλος δρόμος»;

Το επιχείρημα ότι «δεν υπήρχε άλλος δρόμος» πέραν του 3ου Μνημονίου είναι έωλο, για πολλούς λόγους.

Στη γενικότητά του, το επιχείρημα νομιμοποιεί το νεοφιλελεύθερο δόγμα «δεν υπάρχει εναλλακτική» (το θατσερικό *There is no Alternative*, ΤΙΝΑ), απέναντι στο οποίο μάχεται η Αριστερά παντού στη υφήλιο.

Το ίδιο επιχείρημα, διατυπωμένο ως ρητορικό ερώτημα περί της συγκεκριμένης στιγμής, «μπορούσε να υπάρξει εναλλακτική λύση τα χαράματα της 13ης Ιουλίου, όταν η κυβέρνηση εκβιαζόταν υπό την απειλή της άτακτης χρεοκοπίας;» αποτελεί απλώς παραπλανητικό ερώτημα-επιχείρημα. Όταν πέφτεις στον γκρεμό, πράγματι δεν μπορεί να γίνει τίποτα, το ζήτημα είναι όμως να μην φτάσεις στον γκρεμό και στην πτώση. Ο τρόπος που διαπραγματεύτηκε η κυβέρνηση από την αρχή και ιδίως μετά τη Συμφωνία της 20ής Φεβρουαρίου οδηγούσε όμως με μαθηματική ακρίβεια στον γκρεμό της 13ης Ιουλίου.

Η διαπραγμάτευση με τους δανειστές καθορίστηκε απόλυτα από τον τρόπο που ασκήθηκε η πολιτική στο εσωτερικό, δηλαδή από τον «ιστορικό συμβιβασμό» του ΣΥΡΙΖΑ με την ολιγαρχία και το κεφάλαιο, και την πολιτεία μιας κυβέρνησης που λειτουργούσε ως οιονεί κυβέρνηση «εθνικής ενότητας»: Εξομάλυνση και άμβλυνση των κοινωνικών αντιθέσεων, με «κοινό για όλους» «εθνικό στόχο» την ανάπτυξη της ελληνικής καπιταλιστικής οικονομίας (καπιταλιστική ανάπτυξη που κατ' ευφημισμό ονομάζεται «παραγωγική ανασυγκρότηση») και την προστασία των θυμάτων εκείνων των μνημονιακών πολιτικών, που βρέθηκαν σε συνθήκες ακραίας φτώχειας («αντιμετώπιση ανθρωπιστικής κρίσης»). Το «Πρόγραμμα της Θεσσαλονίκης» αποτύπωνε αυτό το συμβιβασμό, καθώς απ' αυτό απουσίαζαν αφενός όλες οι

πολιτικές για την προώθηση εναλλακτικών μορφών παραγωγής απέναντι στην καπιταλιστική επιχειρηματικότητα και τις αγορές, και αφετέρου όλες οι προτάσεις φορολόγησης του κεφαλαίου και του μεγάλου πλούτου. Η συμφωνία της 20ής Φεβρουαρίου επιβεβαίωσε αυτή τη συμμόρφωση της κυβέρνησης στις επιταγές του κεφαλαίου και των δανειστών.

Έτσι και η διαπραγμάτευση σύρθηκε σε ένα «καθησυχαστικό» κλίμα, που προδίκασε την επερχόμενη κατάληξη: Τον τελικό εκβιασμό, μετά την αποδυνάμωση των τραπεζών και την εξάντληση των ταμειακών διαθεσίμων του Δημοσίου.

Αντίθετα με αυτή την πορεία, από το Πρόγραμμα του ΣΥΡΙΖΑ απέρρευε μια εντελώς διαφορετική πολιτική στρατηγική: Καθυστέρηση πληρωμών προς τους δανειστές του ελληνικού δημοσίου ήδη από τον Φεβρουάριο, μέχρι την επίτευξη συμφωνίας αντίστοιχης με τη λαϊκή εντολή, διασφάλιση των αναγκαίων για το κοινωνικό κράτος δημόσιων εσόδων μέσα από τη φορολογία του πλούτου και του μεγάλου κεφαλαίου, προώθηση μέτρων και ενός νομοθετικού πλαισίου για τον περιορισμό του χώρου εξουσίας της αγοράς, μέσα από συνεταιριστικά-συνεργατικά σχήματα που θα «ενώνουν» το άνεργο εργατικό δυναμικό με το αργούν παραγωγικό δυναμικό των κλειστών επιχειρήσεων, ενεργητική άσκηση των δικαιωμάτων του Δημοσίου επί των τραπεζών κλπ.

Αυτό το πρόγραμμα του ΣΥΡΙΖΑ δεν υλοποιήθηκε ποτέ. Και επειδή ποτέ δεν δοκιμάστηκε, η «διαπίστωση» πως «δεν υπήρχε εναλλακτική λύση» πέρα από τη συνθηκολόγηση, είναι άτοπη. Το πρόγραμμα του ΣΥΡΙΖΑ προϋπέθετε μία άλλη διακυβέρνηση και μία άλλη διαπραγμάτευση με πυξίδα τη μεροληψία υπέρ των λαϊκών τάξεων! Αυτό θα αποτελούσε την εναλλακτική στρατηγική.

Οι δυνάμεις του κεφαλαίου στην Ελλάδα δεν έχουν αντιμαχόμενα συμφέροντα με τους δανειστές. Είναι όλοι αυτοί που μαζί με τους συμμάχους τους και τους κάθε λογής εκπροσώπους τους πάλεψαν με φανατισμό για να υπερισχύσει το «Ναι» στο πρόσφατο δημοψήφισμα! Διότι μετά την κρίση του 2008-9 η κρίση του καπιταλιστικού συστήματος εμφανίζεται ως «έλλειψη υπεραξίας», όχι έλλειψη ζήτησης. Γι' αυτό και το κεφάλαιο, η άρχουσα τάξη στην Ελλάδα όπως και παντού επιμένει σε μια μόνο στρατηγική για έξοδο από την κρίση, σε αντιστοιχία με τα ταξικά της συμφέροντα: Τη λιτότητα, την απαξίωση και πολιτική-συνδικαλιστική υποβάθμιση της εργασίας, την ιδιοποίηση του δημόσιου από το ιδιωτικό, τη συρρίκνωση του κράτους πρόνοιας.

Αυτό σημαίνει ότι η αριστερή πολιτική μπορεί να καταστεί αποτελεσματική μόνο αν είναι εξαρχής συγκρουσιακή, πολιτική ρήξεων με το κεφάλαιο, πολιτική αναδιανομής υπέρ της εργασίας: Αναδιανομής πλούτου, εισοδήματος και ισχύος (συνδικαλιστικά δικαιώματα, δημοκρατικοί θεσμοί, πλαίσιο συνεργατικής-αλληλέγγυας αναδιοργάνωσης τομέων της οικονομίας, κλπ.). Αυτό ήταν άλλωστε το περιεχόμενο του Προγράμματος του ΣΥΡΙΖΑ, όπως εγκρίθηκε και από το ιδρυτικό 1ο Συνέδριό του, Πρόγραμμα που τέθηκε στο περιθώριο μετά την 25η Ιανουαρίου.

3. «Ο εναλλακτικός δρόμος είναι η έξοδος από τη Ζώνη του Ευρώ»;

Μια μερίδα όσων τείνουν να αποδεχθούν το επιχείρημα ότι «δεν μπορούσε να υπάρξει εναλλακτική λύση τα χαράματα της 13ης Ιουλίου, όταν η κυβέρνηση εκβιαζόταν υπό την απειλή της άτακτης χρεοκοπίας», καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι η εναλλακτική λύση έγκειται στην επιστροφή στο εθνικό νόμισμα, διότι «δεν υπάρχει εναλλακτικός δρόμος εντός της Ζώνης του Ευρώ (ΖτΕ)».

Επισημάναμε ήδη ότι το επιχείρημα «δεν μπορούσε να υπάρξει εναλλακτική λύση τα χαράματα της 13ης Ιουλίου» είναι παραπλανητικό. Ας θέσουμε λοιπόν το ουσιαστικό ερώτημα: *Ποια είναι η εναλλακτική πολιτική που αναγκαστικά απορρέει από την υιοθέτηση εθνικού νομίσματος;*

Αν επιχειρήσουμε να απαντήσουμε στο ερώτημα αυτό θα βρεθούμε αντιμέτωποι με νέα ερωτήματα και διλήμματα.

Οι επιδιώξεις και οι ανάγκες των εργαζομένων και των ανέργων σχετικά με τον μισθό τους, τις θέσεις εργασίας τους, το κοινωνικό κράτος, τη συνοχή της κοινωνίας θα αντιμετωπιστούν με την αλλαγή νομίσματος;

Η πρόταση για έξοδο από το ευρώ, αυτή καθ' αυτή, σημαίνει ότι προσδοκείται η αναβάθμιση της ανταγωνιστικής θέσης του ελληνικού κεφαλαίου μέσω της υποτίμησης του νομίσματος (χαμηλότερες διεθνείς τιμές των εγχωρίως παραγόμενων προϊόντων). Η υποτίμηση του νομίσματος, όμως, είναι ταυτόχρονα υποτίμηση της τιμής της εργασιακής δύναμης. Το καλάθι των προϊόντων που χρειάζεται ο εργαζόμενος για να ζήσει, ο μισθός του, θα μειωθεί μέσω της νομισματικής υποτίμησης. Θα ακριβύνουν γι' αυτόν και τα εισαγόμενα προϊόντα (θα γίνουν απλησίαστα) και τα εγχώρια, λόγω του ότι τα κεφαλαιουχικά αγαθά (πρώτες ύλες, μηχανήματα) που απαιτούνται για την παραγωγή των εγχωρίων προϊόντων είναι επίσης εισαγόμενα. Αυτή η υποτίμηση μισθού που συνεπάγεται η νομισματική

υποτίμηση θα έρθει να προστεθεί στην ήδη υπάρχουσα υποτίμηση λόγω των Μνημονίων.

Ταυτόχρονα τα ιδιωτικά χρέη θα εκτοξευθούν με αποτέλεσμα μεγάλο αριθμό χρεοκοπιών μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Από τη νομισματική υποτίμηση θα κερδίσουν άμεσα μόνο ορισμένες μερίδες του κεφαλαίου. Από τους εργαζόμενους ζητούνται και πάλι θυσίες, και άλλες θυσίες στο όνομα της «εθνικής ενότητας», με καρότο μια «ανάπτυξη» που μπορεί να έρθει, αλλά μπορεί και να καθυστερήσει αρκετά χρόνια.

Επιπλέον, για να παραμείνει η συναλλαγματική υποτίμηση του νέου εθνικού νομίσματος «ελεγχόμενη», απαιτούνται ικανοποιητικού ύψους συναλλαγματικά διαθέσιμα σε διεθνές νόμισμα, επομένως ένα νέο δημόσιο δάνειο. Στις παρούσες συνθήκες, πώς θα συναφθεί το νέο αυτό δημόσιο δάνειο; Με τι προαπαιτούμενα, αν όχι με τους γνωστούς μνημονιακούς όρους;

Τα παραπάνω δεν σημαίνουν ότι η εναλλακτική λύση βρίσκεται, κατ' αντιπαράθεση προς την πρόταση «αναγκαστικά έξοδος από τη Ζώνη του Ευρώ», στην πρόταση «αναγκαστικά εντός της Ζώνης του Ευρώ». Σημαίνουν ότι η λύση δεν θα είναι «νομισματική», το ερώτημα περί του νομίσματος δεν τίθεται κατά προτεραιότητα *σήμερα*, θα τεθεί και θα απαντηθεί ως αποτέλεσμα μια πορείας αγώνων και ρήξεων, στην προοπτική μιας κοινωνίας πέραν του νεοφιλελευθερισμού και του καπιταλισμού.

4. «Οι άνθρωποι πάνω από τα κέρδη».

Να διασωθεί αυτό που υπήρξε το «πολιτικό σχέδιο ΣΥΡΙΖΑ»!

Αυτό που προέχει, που είναι επείγον σήμερα, είναι ότι η εναλλακτική στρατηγική βρίσκεται εκτός οποιασδήποτε «ρεαλπολιτική», στη σύγκρουση με την ολιγαρχία και το κεφάλαιο, στην κινητοποίηση του κόσμου της εργασίας και της κοινωνικής πλειοψηφίας, στη έμπρακτη επιβεβαίωση του συνθήματος «οι άνθρωποι πάνω από τα κέρδη», στην αμφισβήτηση του νεοφιλελευθερισμού και του καπιταλισμού, στη διάσωση του ενωτικού πολιτικού σχεδίου που εγκαινίασαν πριν από δεκαπέντε χρόνια όσοι ξεκίνησαν το «εγχείρημα ΣΥΡΙΖΑ».

Στην ιστορία του καπιταλισμού εδώ και αιώνες, η κυρίαρχη στρατηγική για έξοδο από τις οικονομικές κρίσεις του συστήματος, για την αντιμετώπιση της πτώσης της κεφαλαιακής κερδοφορίας (της «κρίσης του κεφαλαίου»), υπήρξε η λιτότητα και

η περικοπή των λαϊκών εισοδημάτων. Διότι η λιτότητα αποτελεί στρατηγική για μείωση του κόστους ανά μονάδα παραγόμενου προϊόντος, ενώ ταυτόχρονα «αναπλάθει» την κοινωνία σύμφωνα με τα κεφαλαιοκρατικά συμφέροντα, ενδυναμώνει την εξουσία της καπιταλιστικής τάξης σε όλα τα κοινωνικά επίπεδα.

Η λιτότητα εγκαταλείφθηκε μόνο στις ιστορικές εκείνες περιπτώσεις που δημιουργήθηκε «πολιτικός κίνδυνος» για τις κυρίαρχες καπιταλιστικές ελίτ και το ίδιο το καπιταλιστικό σύστημα.

Το πρόγραμμα του ΣΥΡΙΖΑ συνιστά πολιτικό κίνδυνο για τις εγχώριες (και διεθνείς) καπιταλιστικές ελίτ.

Αν η κυβέρνηση επιμένει στο να υλοποιεί το Μνημόνιο 3, δεν μας μένει άλλος δρόμος παρά αυτός των μαζικών δημοκρατικών κοινωνικών και πολιτικών αγώνων, ο δρόμος της δημοκρατικής εξέγερσης.

29/7/2015.